

Галина Володимирівна КОШЕЛЬОК

кандидат економічних наук, доцент,
доцент,
кафедра економіки підприємства,
Одеський національний економічний університет
E-mail: galas2811@gmail.com

**ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ПРИБУТКУ, ГРОШОВОГО ПОТОКУ ТА ОБОРОТНОГО КАПІТАЛУ
ПІДПРИЄМСТВА**

Кошельок, Г. В. Взаємозв'язок прибутку, грошового потоку та оборотного капіталу підприємства [Текст] / Галина Володимирівна Кошельок // Економічний аналіз: зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол.: О. В. Ярошук (голов. ред.) та ін. – Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2016. – Том 25. – № 2. – С. 86-92. – ISSN 1993-0259.

Анотація

На основі теоретичних досліджень визначено такі поняття, як «грошовий потік», «рух грошових коштів» і «Cash-flow». Ці показники можуть виступати як основний цільовий орієнтир та критерій успішної роботи підприємства. Доведено, що ці поняття не тотожні, але тісно взаємопов'язані. Схематично окреслено взаємозв'язок між грошовими потоками та грошовими коштами. Визначено, що грошові потоки – це інтервальні показники, а грошові кошти – моментні. Грошові кошти є частиною оборотного капіталу підприємства. Їх рух впливає на зміну оборотного капіталу. Зазначено, що з прийняттям Національних стандартів бухгалтерського обліку та звітності «Звіт про рух грошових коштів» зазнав певних змін, але дотепер залишається основним джерелом для користувачів фінансової звітності, які отримують повну, правдиву та неупереджену інформацію про зміни, які відбулися у грошових коштах підприємства та їх еквівалентах за звітний період. Визначено основні причини, за якими прибуток та грошові потоки не збігаються. При виконанні роботи використовувалися теоретичні методи дослідження, сферою застосування результатів є промислові підприємства, що підтверджено розрахунками, наведеними у статті.

Ключові слова: грошовий потік; рух грошових коштів; прибуток; оборотний капітал; підприємство; ліквідність активів.

Halyna Volodymyrivna KOSHELYOK

PhD in Economics,
Associate Professor,
Department of Enterprisers Economy,
Odessa National Economic University
E-mail: galas2811@gmail.com

THE RELATIONSHIP OF PROFIT, CASH FLOW AND WORKING CAPITAL OF ENTERPRISES

Abstract

On the basis of theoretical studies such basic concepts as «monetary flow», «flow of funds» and «cash-flow» are identified. These indicators can act as the main targets and the criterion of success of the enterprise. It is proved that these concepts are not identical but are closely linked. The relationship between cash flow and the company's cash resources is shown schematically. It is determined that the monetary flow are the interval indicators; funds are moment indicators. The funds are part of the working capital of the enterprise. Flow of funds affects the change in working capital. It is noted that with the adoption of national accounting and reporting standards the «Flow statement» has been changed. But it still remains the main source for users of financial statements to reflect the full, true and unbiased information about the changes that occurred in cash and cash equivalents of the enterprise for the period. The main reasons for the profit and cash flow are not the same. The theoretical methods of investigation are used in this research. The industrial enterprises have become the sphere of the results application. They are confirmed by the calculations presented in the article.

Вступ

У теорії та практиці давно постають питання про визначення показника, який можна було б використовувати як основний цільовий орієнтир та критерій успішної роботи підприємства. Але дотепер такого показника не знайдено. Як показує практика, фінансово-економічний стан підприємства більшою мірою залежить не від розміру прибутку, а можливості підприємства своєчасно погашати свої зобов'язання, тобто від ліквідності активів. Ліквідність активів залежить від реального грошового обороту підприємства, який містить надходження та відтік грошових коштів. Тому ефективність господарської діяльності, стійкий фінансовий стан можуть бути досягнуті тільки при достатньому та погодженому контролі за рухом оборотного капіталу, грошових коштів, зміною грошових потоків і формуванням прибутку підприємства.

Останнім часом більшість науковців звернули свою увагу на дослідження сутності руху коштів, тобто грошові потоки, пропонують нові підходи до аналізу грошових потоків підприємств на макроекономічному рівні через розробку методики консолідації [1, с. 133; 2, с. 160], рекомендують використовувати грошові потоки у процесі оцінки ефективності діяльності підприємства загалом [3, с. 87; 4, с. 120], пропонують нові напрями дослідження грошових потоків за різними класифікаційними ознаками [5, с. 248; 6, с. 34]. Окремі фахівці у своїх дослідженнях розглядають грошові потоки як чинник впливу на фінансову стабільність та фінансову стійкість підприємства, як внутрішнє джерело фінансування тощо [7, с. 367; 8, с. 99].

Водночас практично не зверталася увага на питання взаємозв'язку грошових потоків підприємств з прибутком, оборотним капіталом.

Мета статті

Метою статті є визначення взаємозв'язку між грошовими потоками, прибутком і оборотним капіталом підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження

В іноземній практиці грошовий потік використовується як «cash-flow» та у дослівному перекладі з англійської мови означає «потік готівки». «cash-flow» трактують як суму готівки, отриманої або сплаченої підприємством, яку часто аналізують за різними статтями. У зарубіжній фаховій літературі під готівкою розуміють не тільки готівку, але і всі без винятку грошові виплати або надходження, які проходять за касовим або банківськими рахунками підприємства.

Варто зазначити, що у вітчизняній літературі використовуються три основні категорії «грошовий потік», «рух грошових коштів» і «кеш-фло». Англійською мовою ці поняття перекладаються як «Cash-flow». Але вони не тотожні і мають істотні відмінності у розрахунках, але в Україні дотепер немає однозначних рекомендацій щодо їх застосування в аналізі та управлінні підприємством.

Рух грошових коштів – це їх передача будь-кому як готівковим, так і безготівковим шляхом, це все валові надходження підприємства та платежі. Рух грошей є першоосновою, в результаті чого виникають фінанси, тобто грошові відносини, грошові фонди та грошові потоки. Категорія «грошовий потік» у вітчизняній науці, у вітчизняному законодавстві та наукових виданнях розкривається по-різному.

У нормативно-правових актах грошовий потік трактується як реальне надходження та вибуття грошових коштів. Паралельно з терміном «грошовий потік» використовується термін «рух грошових коштів», затверджений в П(С)БО № 4, однак необхідно підкреслити відмінність цих термінів. МСБО трактують поняття «грошові потоки» як надходження і вибуття грошових коштів та їх еквівалентів, а до еквівалентів грошових коштів МСБО прирівнюють короткострокові високоліквідні інвестиції, здатні бути легко трансформованими у грошові кошти без значної втрати своєї вартості. Грошові кошти – готівка, кошти на рахунках у банках та депозити до запитання.

Білик М. Д. окреслює відмінності між поняттям «грошовий потік» і «грошові кошти», вона зазначає: «У ринкових умовах поява терміну «грошовий потік» поряд з існуванням категорії коштів є цілком виправданою. Адже термін «грошовий потік» розкриває динамізм підприємницької діяльності, де грошові надходження й витрачання мають постійний характер, ідуть безперервними потоками. Тільки в балансі підприємства його кошти показані на певну дату» [9 с. 220].

Значна увага на поняття грошових коштів та їх рух зверталась з початку становлення теоретичних основ економіки. Причини подібного інтересу обґрунтував у своїх роботах Дж. М. Кейнс, виокремлюючи серед них: рутинність, обережність і спекулятивність [10, с. 244].

Рух грошових коштів на підприємстві, як правило, характеризується нерівномірністю їх надходжень і використання у різні періоди часу та при здійсненні різних фінансово-господарських операцій, тому

більш значущою для зацікавлених користувачів є інформація, отримана в результаті аналізу облікових (переважно управлінського обліку) і нормативно-планових показників. Вона відрізняється оперативністю та може бути згрупована за будь-якими ознаками: за видами діяльності, структурними підрозділами, господарськими операціями тощо. Аналітична інформація, отримана при використанні даних бухгалтерської звітності, зокрема річної, такими якостями не володіє. Дані річної бухгалтерської звітності мають агрегований характер і відображають результат діяльності підприємства загалом, причому за досить тривалий період часу. Стан грошових коштів протягом звітного періоду може суттєво відрізнитися від відображеного у звітності. Однак розробка та демонстрація методичного забезпечення аналізу грошових потоків підприємства є більш доцільною саме на основі інформації річної бухгалтерської звітності, саме вона є доступною для зовнішніх користувачів інформації.

Таким чином, зазначені істотні відмінності підтверджують неможливість прямого та неадаптованого запозичення зарубіжних підходів у вітчизняну практику. Грошові потоки та грошові кошти тісно пов'язані. Наочно це наведено на рис. 1.

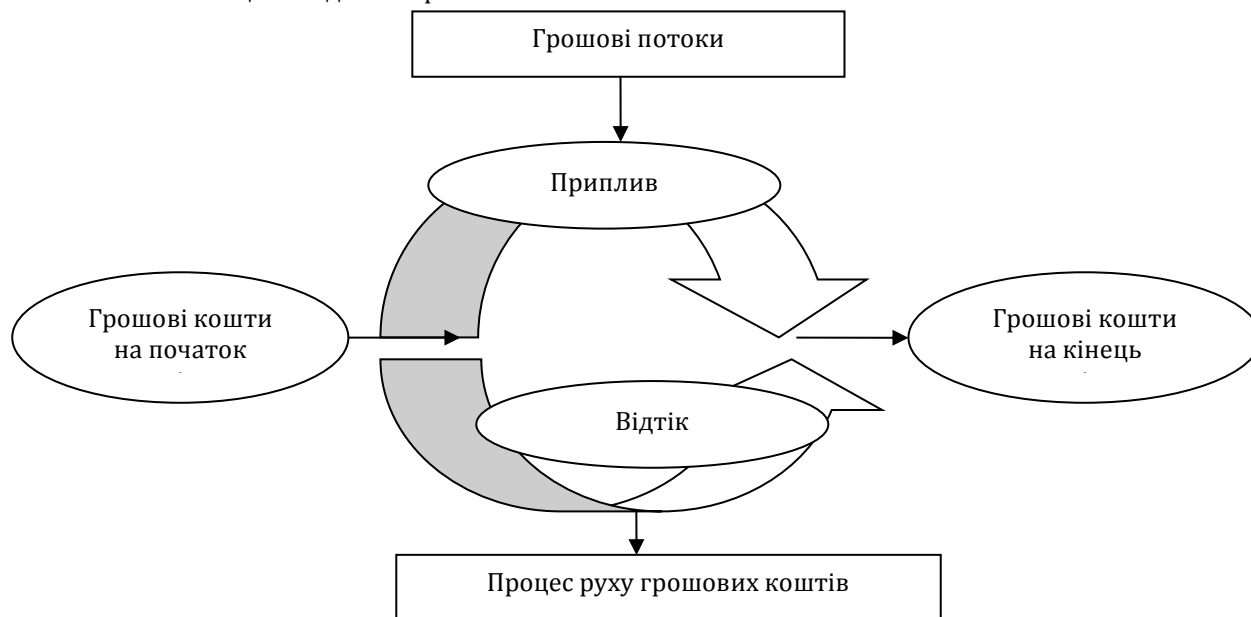

Рис. 1. Взаємозв'язок між грошовими потоками та грошовими коштами

На думку провідних закордонних дослідників, праці яких присвячені аналізу грошових потоків: «Менеджери підприємства повинні надавати перевагу аналізу грошових потоків над аналізом прибутків і збитків, оскільки «реальна картина бізнесу» асоціюється з відомою фразою А. Рапопорта: «Прибуток – це думка, гроші – це факт» [11].

Крім цього, останніми роками набуває поширення система TCM (Total Cash Management), яка є корпоративною ідеологією управління грошовими потоками з наданням цьому напрямку фінансового менеджменту першочергового значення [12]. Але оскільки власників підприємства та інших зацікавлених осіб більш усього цікавить прибуток як головний результат діяльності підприємства, то ключовим моментом аналізу грошових потоків підприємства має бути встановлення взаємозв'язку між прибутком і грошовими коштами підприємства та факторів, які призводять до розбіжностей у цих показниках.

Інформаційною базою аналізу взаємозв'язку прибутку, руху оборотного капіталу та грошових коштів є бухгалтерський баланс підприємства і звіт про рух грошових коштів.

При складанні звіту про рух грошових коштів користувачі фінансової звітності отримують повну, правдиву та неупереджену інформацію про зміни, що відбулися у грошових коштах підприємства та їх еквівалентах за звітний період.

Цей звіт є базою для оцінки здатності підприємства залучати та використовувати грошові кошти та їх еквіваленти для будь-яких контрагентів. В українській практиці «Звіт про рух грошових коштів» як самостійна форма бухгалтерської (фінансової) звітності складається з 2000 р. Він був уведений до складу річної звітності у зв'язку з реформуванням системи бухгалтерського обліку в Україні та переходом до методу нарахувань як основоположного методу бухгалтерського обліку. «Звіт про рух грошових коштів», який складається на основі касового методу, був покликаний заповнити брак інформації, яка формувалася показниками бухгалтерського балансу та звіту про фінансові результати.

З прийняттям Національних стандартів бухгалтерського обліку і звітності, які регламентовані наказом Мінфіну від 07.02.2013 р. за № 73 «Про затвердження Національного положення (стандарту)

бухгалтерського обліку 1», «Звіт про рух грошових коштів» зазнав певних змін, а саме – складання звіту відбувається двома методами: прямим та непрямим, і ця форма втратила власний П(С)БО, а разом і алгоритм заповнення її рядків [13]. Підприємству надано право обирати метод надання інформації про грошові потоки.

Незважаючи на прийняття Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», основне – призначення та загальні засади заповнення форми № 3 – не змінилось. Як і раніше, у звіті про рух грошових коштів наводиться інформація про рух грошових коштів протягом звітного періоду в результаті операційної, інвестиційної, фінансової діяльності. Цей звіт не передбачає майбутній рух грошових коштів, але є відправним при прогнозуванні, важливою частиною управління. Для ефективного управління діяльністю підприємства менеджери повинні складати внутрішні конфіденційні прогнози руху грошових для використання керівництвом підприємства.

Крім того, формування окремих доходів і витрат, які впливають на суму прибутку, не впливає на приток або відтік грошових коштів. Наприклад, нарахування амортизації впливає на формування прибутку, але не тягне відтоку грошових коштів. Погашення дебіторської заборгованості у звітному періоді не впливає на фінансовий результат, але тягне приплив грошових коштів тощо.

Непрямий метод аналізу руху грошових коштів дозволяє розрахувати дані, що характеризують чистий грошовий потік у звітному періоді, та встановити взаємозв'язок отриманого прибутку та зміни залишку грошових коштів.

Вихідною точкою при побудові звіту про рух грошових коштів непрямим методом є чистий прибуток (збиток), викладений у звіті про фінансові результати. Далі робиться коригування тих сум (додаються або віднімаються від чистого прибутку), які безпосередньо не пов'язані з рухом грошових коштів. Існує просте правило, яке дозволяє визначити, який знак треба ставити у звіті залежно від типу рахунку (таблиця 1).

Таблиця 1. Правило розстановки знака у звіті залежно від типу рахунка

Тип розрахунку	Зростання обороту за період	Зниження обороту за період
Активний	-	+
Пасивний	+	-

У таблиці 2 наведено баланс ПАТ «Каланчацький КХП» за 2015 р. Підприємство займається виробництвом і реалізацією продуктів борошномельно-круп'яної промисловості. А у таблиці 3 – приклад аналізу грошових потоків підприємства за цей період.

Таблиця 2. Вихідні дані бухгалтерського балансу ПАТ «Каланчацький КХП» за 2015 р.

Актив	Код рядка	На початок року	На кінець року
Незавершені капітальні інвестиції	1005	43	60
Основні засоби	1010	35723	32525
Запаси	1100	9836	15204
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	2079	2194
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	3609	3700
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	66	32
Поточні фінансові інвестиції	1160	9500	0
Гроші та їх еквіваленти	1165	12413	14923
Баланс	1300	73269	68638
Пасив			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	4232	4232
Додатковий капітал	1410	68042	68042
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	42	-5592
Поточна кредиторська заборгованість:			
за товари, роботи, послуги	1615	730	1575
за розрахунками з бюджетом	1620	103	150
за розрахунками з оплати праці	1630	120	231
Баланс	1900	73269	68638

Таблиця 3. Звіт про рух грошових коштів ПАТ «Каланчацький КХП» за 2015 р.

Показники	Грошові надходження	Грошові витрати
Залишок грошових коштів на початок року	12413	
Прибуток (збиток) від звичайної діяльності до оподаткування	-	5605
Амортизація основних засобів	3198	-
Незавершені капітальні інвестиції	-	17
Зростання залишків запасів	-	5368
Зростання дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи, послуги	-	115
Зростання дебіторської заборгованості за розрахунками з бюджетом	-	91
Зниження іншої поточної дебіторської заборгованості	34	-
Зниження поточних фінансових інвестицій	9500	-
Зростання поточної кредиторської заборгованості:		
за товари, роботи, послуги	845	-
за розрахунками з бюджетом	47	-
за розрахунками з оплати праці	111	-
Сплачений податок на прибуток	-	29
Разом за операційною діяльністю	13735	11225
Чистий грошовий потік від операційної діяльності	2510	
Інвестиційна діяльність	-	-
Фінансова діяльність	-	-
Чистий грошовий потік	2510	
Залишок грошових коштів на кінець року	14923	

Звіт, побудований непрямим методом, показує, чому розрізняються чистий прибуток (збиток), отриманий підприємством за звітний період, результат руху грошових коштів і грошовий потік за цей самий період. Можна зазначити, що грошові кошти є моментними показниками, тому що вони відображають результати діяльності підприємства на певний момент часу, а грошовий потік – інтервального показник, який характеризує рух коштів за певний період часу.

Важливо зазначити, що кошти є найбільш мобільною та дефіцитною частиною оборотних активів підприємства. Ефективне управління грошовими коштами у короткостроковому періоді залежить від оптимізації співвідношень оборотного капіталу, чистого прибутку, чистого грошового потоку та поточних зобов'язань. У стратегічному аспекті ефективність управління грошовими активами залежить від більш глобальних співвідношень: обсягу і структури оборотних коштів, необоротних активів, власних джерел капіталу та резервів і всіх зобов'язань підприємства, необхідних для забезпечення нормального ходу виробничого процесу, ліквідності балансу, фінансової стійкості підприємства та реалізації цілей розвитку підприємства.

Прибуток і грошові кошти тісно взаємопов'язані. Прибуток можна трактувати як перевищення суми грошових коштів, отриманих від реалізації продукції, над сумою грошових коштів, використаних для виробництва цієї продукції.

Прибуток відображає грошові та негрошові доходи, отримані підприємством за певний час, що не збігається з реальними надходженнями грошових коштів. Прибуток визначається після здійснення продажу, а не після надходження грошових коштів. Витрати на виробництво продукції при розрахунку прибутку враховують після реалізації продукції, а не на момент сплати. А грошовий потік відображає рух цих грошових коштів, і тих, що не враховують при розрахунку прибутку, а саме: капітальні вкладення, податки, штрафи, виплати кредиторам, позикові кошти.

Існує низка причин, у результаті яких підприємство може мати прибуток і бути неплатоспроможним і навпаки бути платоспроможним і мати збиток. Причинами можуть бути такі:

1. На показник прибутку впливає використання різних методів відображення в обліку окремих господарських операцій (наприклад, способи списання матеріальних витрат на виробництво, методи нарахування амортизації), а на показник грошового потоку це ніяк не впливає.

2. При розрахунку прибутку за період, який аналізується, не враховуються великі капітальні вкладення, зроблені у цьому періоді (вони списуються частинами у результаті нарахування амортизації

протягом усього терміну корисного використання об'єкта, на який вони були витрачені), а у складі грошового потоку вони займають велику частку.

3. Знижують величину прибутку негрошові витрати (амортизація, вартість основних засобів і необоротних активів, які вибули), це не є відтоком грошових коштів.

4. Одним із джерел грошового потоку є власний і позиковий капітал, а при розрахунку прибутку до уваги беруться тільки суми, які характеризують платність цих ресурсів (відсотки, дивіденди).

5. На величину грошового потоку впливає зміна складових оборотного капіталу (запаси, дебіторська і кредиторська заборгованість). При цьому зростання запасів і дебіторської заборгованості призводять до відтоку грошових коштів, а зростання кредиторської – до притоку, і навпаки.

Оборотний капітал пов'язаний з грошовими коштами, тому що останні складають частку оборотного капіталу. Оборотний капітал у практиці українських підприємств називається «оборотні кошти».

Чистий оборотний капітал також прив'язаний до руху грошових коштів. Ця величина є різницею між поточними активами і поточними пасивами у певний момент часу. Чистий оборотний капітал – винятково кількісне поняття, яке не містить інформацію про якість поточних активів або пасивів. Оскільки поняття чистого оборотного капіталу пов'язане з поточними активами, які в кінцевому підсумку будуть перетворені в грошові кошти, існує зв'язок між чистим оборотним капіталом підприємства та його грошовими коштами. Однак цей зв'язок не відрізняється жорсткістю і є функцією часу реалізації активів і отримання грошей (тому говорять про рух або про потік грошових коштів). Тільки коли ми починаємо враховувати час перетворення активів на гроші або час платежів по поточних пасивах, може виникнути мова про планування руху грошових коштів, оскільки ця категорія – динамічна.

Висновки і перспективи подальших досліджень

Таким чином прибуток, грошові потоки та грошові кошти є важливими категоріями, які конкурують між собою, мають відмінності та тісно взаємопов'язані. Але прибуток не завжди адекватно відображає реальний фінансовий стан підприємства, ефективність його господарської діяльності. Останніми роками роль грошових потоків значно зростає, тому що власники підприємств бажають бачити реальні грошові кошти, а не прибуток у перспективі. Саме грошові потоки є основою для здійснення розрахунків між контрагентами, вони грають важливу роль у реалізації дивідендної політики, оцінюють доцільність реальних і фінансових інвестицій.

Список літератури

1. Білик, М. Д. Грошові потоки підприємств у мікро- та макроекономічному аспекті [Текст] / М. Д. Білик, С. І. Надточій // Фінанси України. – № 6. – 2007. – С. 133–147.
2. Харченко, В. А. Грошовий обіг і грошові потоки підприємства [Текст] / В. А. Харченко // Вісник економічної науки України. – № 2. – 2009. – С. 160–163.
3. Вареник, В. М. Діагностичний аналіз грошових потоків національної економіки [Текст] / В. М. Вареник // Економічний нобелівський вісник. – № 1 (7). – 2014. – С. 87–94.
4. Поддєрьогін, А. М. Ефективність управління грошовими потоками підприємства [Текст] / А. М. Поддєрьогін, Я. І. Невмержицький Я. І. // Фінанси України. – № 11. – 2007. – С. 119–127.
5. Головка, Т. В. Класифікація грошових потоків підприємств торгівлі [Текст] / Т. В. Головка // Мукачівський державний університет «Економіка і суспільство». – Випуск № 2. – 2016. – С. 246–251.
6. Кошельок, Г. В. Класифікація грошових потоків підприємства у сучасних умовах [Текст] / Г. В. Кошельок // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право: науковий журнал. Вип. 1 (66). – Київ: УДУФМТ, 2013. – С. 32–40.
7. Сокиринська, І. Г. Грошовий потік як важливий чинник прийняття управлінських рішень [Текст] / І. Г. Сокиринська // Бізнес Інформ. – № 10. – 2015. – С. 366–372.
8. Синельник, Л. С. Чистий грошовий потік як внутрішнє джерело фінансування підприємства [Текст] / Л. С. Синельник // Інвестиції: практика та досвід. – № 6. – 2013. – С. 98–102.
9. Білик, М. Д. Фінансовий аналіз [Текст]: навч. посіб. / [М. Д. Білик, О. В. Павловська, Н. М. Притуляк, Н. Ю. Невмержицька]. – К.: КНЕУ, 2005. – 592 с.
10. Кейнс, Дж. М. Общая теория занятости, процента и денег. Избранное [Текст] / Дж. М. Кейнс. – М.: ЭКСМО, 2008. – С. 131–543.
11. Езерская, О. Денежный поток – причина конфликта собственников и топ-менеджеров. [Электронный ресурс] / О. Езерская // Режим доступа <<http://bizentropy.biz/articles/77-denezhnyj-potok-prichina-konflikta-sobstvennikov-i-top-menedzherov.html>>
12. Лысенко, Н. Как управлять денежным потоком. [Электронный ресурс] / Н. Лысенко // Финансовый директор. – №3. – 2009. – Режим доступа <http://www.kareta.com.ua>.

-
13. Наказ Міністерства від 07. 02. 2013 р. за № 73 «Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: – http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/929_007.

References

1. Bilyk, M., Nadtochiy, S. (2007). Groshovi potoky pidpryemstv u mikro ta makroekonomichnomu aspekti. *Finansy Ukrainy*, 6, 133-147.
2. Kharchenko, V. (2009). Groshovyy obig i groshovi potoky pidpryemstva. *Visnyk ekonomichoy nauky Ukrainy*, 2, 160-163.
3. Varenik, V. (2014). Diagnostychnyy analiz groshovykh potokiv natsionalnoy ekonomiky. *Ekonomichyy nobelivskyy visnyk*, 1(7), 87-94.
4. Podderogin, A. Nevmerzhytsky Ya. (2007). Efektyvnist upravlinnya groshovymy potokamy pidpryemstva *Finansy Ukrainy*, 11, 119-127.
5. Golovko, T. (2016). Klasyfikatsiya groshovykh potokiv pidpryemstva. *Ekonomika i suspilstvo*, 2, 246-251.
6. Koshelek, G. (2013). Klasyfikatsiya groshovykh potokiv pidpryemstva u suchasnykh umovakh. *Zovnishya torgivlya: ekonomika finansy pravo*, 1(66), 32-40.
7. Sokirska, I. (2015). Groshovyy potok yak vazhlyvyy chynnyk prynyattya upravlinskich rishen. *Biznes Inform*, 10, 366-372.
8. Sinelnik, L. (2013). Chisty groshovyy potok yak vnutrishne dzherelo finansuvannya pidpryemstva. *Investytsii: praktyka ta dosvid*, 6, 98-102.
9. Bilyk, M., Pavlovska, O., Prytulyak, N., Nevmerzhytska, N. (2005). *Finansovyy analiz*, Kyiv, KNEU.
10. Keyns, Dzh. (2008). *Obschaya teoriya zanyatosti, protsenta, i deneg*, EKSMO, Moscow.
11. Ezerskaya, O. (n.d.). *Groshovyy potok – prychina konflikta sobstvennikov i top-menedzheriv*. Retrieved from: <http://bizentropy.biz/articles/77-denezhnyj-potok-prichina-konflikta-sobstvennikov-i-top-menedzherov.html>.
12. Lysenko, N. (2009). Kak upravlyat groshovym potokom. *Finansovyy director*, 3. Retrieved from: <http://www.kareta.com.ua>.

Стаття надійшла до редакції 15.10.2016 р.